

Victoria Falls koloniala lyxliv magnet för turister

På gränsen mellan Zambia och Zimbabwe ligger ett vattenfall med kungligt namn och av himmelsk skönhet. Det dramatiska landskapet utgör det främsta turistkapitalet, men många besökare lockas också av en lyx som tillhör en svunnen värld.

VID INGÅNGEN TILL DEN ZAMBISKA SIDAN av Victoriafallen finns ett litet, knappt synligt plakat, som upplyser om att det kan vara halkigt när det är vått. Det är en häpnadsväckande underdrift. I maj och april, under regnperioden, är Victoriafallen de största i sitt slag i världen och varje minut kan så mycket som 400 000 kubikmeter vatten stöta över kanten. Sedan stänker det upp hundratals meter från ravinens botten och dränker omgivningarna i ett fint regn.

Vattenmolnet är synligt på fyra mils avstånd och det är så vått att den afrikanska savannen förvandlas till regnskog. På det lokala afrikanska språket, kololo, kallas fallen Mosi-Oa-Tunya som betyder röken som dundrar. Sitt nuvarande namn fick fallen av David Livingstone som döpte om de efter drottning Victoria.

Den brittiske upptäcktsresanden paddlade uppför Zambezi-floden tillsammans med hövding Sekeletu i november 1855. När de kom fram till vattenfallens stup ställde sig Livingstone upp i båten och utbrast att änglar måste ha stannat i sin flykt för att beskåda dessa scener, och så föddes en berättelse med stor bärkraft.

MÖTET MELLAN LIVINGSTONE och journalisten Henry Stanley, förevigat tack vare hälsningsfrasen Doktor Livingstone, förmodar jag, hör också till denna berättelse. Nutida historiker avfärdar uttalandet som en slug efterhandskonstruktion men

Äventyrslystna turister kan ta en helikopterfärd över fallen.

Foto: Philip Greenspun

man kan nästan se framför sig hur de möttes vid stupet, en historisk illusion som är lika storslagen som missvisande. Egentligen fann de varandra 1871 vid Tanganyikasjön i Tanzania men den detaljen hakar ingen upp sig på.

På de koloniala myterna finns det nämligen pengar att tjäna och många besökare anländer till Victoriafallen i ett konstruerat nostalgiskt skimmer, lockade av en värld som inte längre finns. På det magnifika, femstjärniga hotellet Royal Livingstone är all modern lyx inberäknad, men det är ändå förnimmelsen av det förgångna som gör det starkaste intrycket: himmelssängar med svallande moskitnät och en nästan överkligt servil personal som serverar te ur silverkannor och håller nyfikna apor på säkert avstånd.

ATT BO HÄR ÄR MYCKET DYRT med afrikanska mått mätt. Men i priset, cirka 4 000 kronor för ett dubbelrum, ingår inte enbart obegränsat inträde till Victoriafallen, utan också möjligheten att för en kort tid leka brittisk överklass i Afrika i början av det förra seklet. Om eftermiddagarna kan gästerna njuta av olika spabehandlingar, ta en tupplur i hängmattan eller en drink

på Stanley Terrace vid flodbanken. Till vänster brusar Victoriafallen, till höger betar tre zebror och i bakgrunden hörs tonerna från ett piano.

Det är svårt att tänka sig ett mer välgörande resmål för frusna och stressade nordbor. Men med upplevelsen av värme och exotism följer också vissa skamkänslor eftersom atmosfären är minst sagt politiskt inkorrekt. Att förhålla sig avspänd i mötet med poolskötaren, en vuxen afrikansk man, som har tvingats i en kortbyxad sjömansuniform med storkrage och av ett snitt som daterar före det andra världskriget, är ingen liten utmaning.

CECIL RHODES, ÄRKEKOLONISATÖREN från Sydafrika, insåg områdets potential tidigt. Redan år 1905 lät han bygga en järnvägsbro med ett 125 meter högt spann över Victoriafallens klyfta. Syftet var främst att öppna nya territorier för exploate-

Resor dit kostar mellan 11 000 och 14 000 kr. Dessutom erbjuder både svenska och sydafrikanska researrangörer paket med flyg (från Johannesburg) och boende. Högsäsongen är januari till mitten av juli.

Kolonialt liv lever du, i Zambia, på *Royal Livingstone*, i Zimbabwe på *Victoria Falls Hotel*.

Tips: Ängloket över Cecil Rhodes järnvägsbro. En helikoptertur över fallen. Jeepsafari till Mosi-Oa-Tunya National Park där parkens kronjuveler, två vita noshörningar, skyddas av livvakter med automatgevär. Båttur med African Queen på Zambezi i skymningen, komplett med drinkar och elefantskådning. Om du törs, en något vågad drink, Zambezi Slammer, blandad på flodvatten från Zambezi och sportdrycken Gatorade.

ring men han gav också order om att bron skulle löpa så nära fallen att passagerarna kunde känna vattendroppar i ansiktet.

Bron bidrar till attraktionen men står sig slätt mot fallen själva. Till skillnad från Livingstone och hans poetiska utsvävningar saknar många ord för att beskriva dem. I min reseguide läser jag att

upplevelsen får en att tappa hakan. Närmare till sanningen är att hjärtat stannar en stund.

Just som mörkret lägger sig över Zambezifloden väntar ännu en upplevelse: de dundrande vattenmassorna upplysta endast av stjärnor. Officiellt är Victoriafallen öppet för besökare till klockan 18, men vakterna är flexibla, särskilt om det är fullmåne. Då reflekteras vattendropparna i mänskenet och bildar en regnbåge. Det är syn man aldrig glömmet. Säkert kan den få änglar att stanna i sin flykt.

ANNIKA FORSBERG LANGA